

JÓZSA LAJOS

ATYAI ÖRÖKSÉG!

(Millecentenáriumi egyházi beszéd)

1Kir 21,3

Ünneplő gyülekezet, keresztyén Testvéreim!

Sokat töprengtem azon, hogy milyen bibliai verset vagy verseket válasszak ez ünnepi alkalomra egyházi beszédem alapgondolatául, és pedig azért, mert megfogalmazódott bennem egy kérdés: Mi a lényege és üzenete a mai ünnepnek; mire tanít és figyelmeztet bennünket 1100 éves ittlétünk?

Felbecsülhetetlenül nagy jelentőségű számunkra az, hogy Árpád vezetésével a magyarok, a mi elődeink és atyáink hont foglaltak és alapítottak; elvitathatatlan az ő érdemük és dicsőségük, ám én úgy érzem, hogy e hazának, valamint magyarságunknak a megtartása legalább olyan nehéz, mint atyáinknak a honfoglalás.

1100 éves örökség kötelez bennünket a helytállásra, és minden magyarnak vállalnia kell ezt az „édes bilincset” és „gyönyörű terhet”, amely e tájhoz, e nemzethez, valláshoz, kultúrához és közösséghez köti. Éppen ezért, ez ünnepi istentisztelet hálaadó jellegén túl, múlt-, nemzet- és magyarságtudatunkat kell, hogy erősítse, mert a hiányos, erőtlen és sérült nemzet tudat „lefegyverez”, felelősség-, kötelesség- és áldozatvállalásra képtelenné tesz! Ezért választottam millecentenáriumi egyházi beszédem alapgondolatául az atyai örökséget mindennél többre értékelő és azt féltőn védelmező Nábót történetét.

Alapjában véve egy szinte mindennapi történettel állunk szemben, és mégis mélyen lélekbemarkoló üzenet van megörökítve benne, mely így hangzik Nábót megfogalmazásában: „Az Úr őrizzen meg attól, hogy odaadjam neked atyai örökségemet”. Nábót ragaszkodását csak akkor értjük meg, ha behelyezkedünk az ő helyzetébe, és megpróbáljuk átélni azt a szörnyű helyzetet, hogy meg akarnak fosztani atyáink nyelvétől és hitétől, vagyis örökségünktől. De hadl nézzük meg a történetet:

Egy jelentéktelennek tűnő kis földterületről van szó, egy szőlősketről, amilyen általában a szegény embereké. Mennyi szebb, gazdagabb és termékenyebb szőlős lehetett Kánaán híres szőlőhegyein, a Kármell hegy oldalán, de a király, Aháb éppen Nábót szőlőskertjét kívánta meg. A terjedelmes királyi kertek szomszédságában lehetett, vagy talán útjában állott a király továbbterjeszkedési vágyának, vagy az is lehet, hogy zavarta a kilátást, és rontotta a királyi lugasok szépségét, ám az csak ürügy, hogy veteményeskertre lett volna szüksége a királynak. De a király szemet vetett erre a kis szőlőskertre, amelynek sovány jövedelméből élt a jezréeli Nábót, és mindenáron meg akarta szerezni magának. Könnyű zsákmánynak érezte. Arra gondolt, elég lesz csupán megemlítenie, és Nábót készségesen, örömmel felajánlja, mint hűséges alattvaló. Vagy talán arra gondolt, hogy milyen könnyen rábíratja egy-két arannyal az „atyai örökség” átadására ezt a kispénzű embert. De nem így történt. Nábót

nem ment bele a vásárba. Mindvégig hajthatatlan maradt. Most már bizonyára bosszantotta a királyt, hogy egy jelentéktelen, szürke ember nemet mer mondani neki, a hatalom megtestesítőjének. Bizonyára ezek után tízszeres vagy hússzoros árat is fizetett volna, csak hogy megtörje a jezréeli Nábót makacs ragaszkodását atyai örökségéhez, de Nábót mindvégig hajthatatlan marad. Az Úr nevébe kapaszkodva, egyre csak ezt ismételi: „Az Úr őrizzen meg attól, hogy odaadjam neked atyai örökségemet”.

Ezekben a szavakban benne volt Nábót minden méltósága. Ezekben a szavakban jut kifejezésre az atyai örökségét mindennél többreértékelő ember érzelme. Bizonyára eszébe jutottak ősei, akik itt fáradoztak és verejtékeztek, hogy termékenyvé tegyék a sovány földet, Nábót érzelmileg kötődött e földhöz, az emlékeken keresztül, és ismert minden arasznyi földet, melyet műveltek ősei nemzedékeken keresztül. Ezt az atyai örökséget nem lehet pénzzel megvásárolni. Még hogy ő lemondjon atyái örökségéről, és méltatlan legyen elődeihez - még a gondolatától is visszariadt. Ígérhetek neki „fűt-fát”, a félvilágot, őt nem lehetett megvesztegetni, mindvégig hajthatatlan maradt. És ez így is van rendjén, ha atyáink örökségéről van szó.

A kérdés így tevődik fel itt és most nekünk: Van-e bennünk nábóti tartás, lelkiület és méltóság? Meg tudnak-e vesztegetni, rá tudnak-e bírni bennünket, hogy odaadjuk atyáink örökségét? Bír-e olyan vonzóerővel 1100 éves örökségünk, anyanyelvünk, kultúránk és unitárius hitünk, mint a jezréeli Nábóté?

Próbáljuk meg tisztázni és értelmezni, hogy mit is jelent számunkra atyai örökségünk:

Az örökség: az örököszt megillető hagyatéka, de tágabb értelemben magában foglalja valamely előző korból átszármazó szellemi és hitbeli értékek összességét. Ebben, az utóbbi értelemben áll a mi örökségünk! Mivel pedig teljes jogú örökösök vagyunk, magától értetődően következik, hogy atyáink örökségéhez, szellemi és hitbeli hagyatékához teljes jogunk van, ezt tőlünk senki el nem vitathatja.

A kérdés ezek után így tevődik fel: az atyai örökség kizárólag jog, merő haszonélvezet és kiváltság csupán, vagy valami más is? A történelem azt bizonyítja, hogy az atyai örökség legalább annyira kötelesség, mint jog. Nézzük meg, hogy mennyire igaz ez:

A nemesek gyakran hangoztatták: „Noblesse oblige!” A nemesség kötelez - hangzik tükörfordításban. Vagyis a cím, a rang megfelelő magatartásra kötelezi a nemeszt. Az öröklőt pedig az ősök által elért szellemi rang és cím kötelezi. Tehát az ősök szellemi szintjének és rangjának a magatartása kötelesség.

José Ortega Y Gasset, a nagy spanyol gondolkodó így vall a nemesség igazi mibenlétéről:

„Bosszantó, hogy mennyire elcsépelte a közhasználat a nemesség nagyon is ihlető kifejezését. Pedig a szó igazi jelentése eredeti értelmében azt jelentette: ismert, vagyis akit mindenki ismer, aki híres, aki azáltal vált ismertté, hogy rendkívüli erőfeszítések árán a névtelen tömeg felé emelkedett. Így a nemesség fogalma: az igyekvővel, a kiválóval azonosítható. Az eredeti nemest önmaga, az öröklőt az örökség kötelezi. És még hozzátartozik a nemeshez az, ha valaki el akarja vitatni címét és rangját, a nemes kész bármikor megvédel-

mezni azt! A kínaiak ésszerűbben járnak el, mint az európaiak, mert ők megfordítják az öröklés rendjét. Náluk a nemesi cím, nem az apáról száll a fiúra, hanem a nemesség megszerzésekor a fiú származtatja át őseire, amikor is igyekezetével magasabb szintre emeli szerény származású családját. Az ősoket tehát a mai ember élteti, akinek valódi és tetterős a nemessége. Röviden az a nemesség van és nem volt.”

Az atyai örökség és a nemesség között láthattuk, hogy tartalmi hasonlóság van. Nézzük meg tehát, hogy mire kötelez bennünket atyai örökségünk:

Először is arra, hogy az atyai örökség nemcsak jog, merő haszonélvezet és kiváltság, hanem kötelesség is!

Másodsor: az atyai örökség arra kötelez bennünket, hogy az ősök által elért szellemi szintet és rangot igyekezzünk megtartani!

Harmadsor: ez a legkevesebb! Nem elég csupán megőrizni, „elásni” atyáink ránkbízott talentumait, hanem azt gazdagítanunk, gyarapítanunk kell, „új szellemmel kell fényeznünk”. Kosztolányi Dezsővel fogalmazva: „Azt a lelket és nyelvet, melyet rövid időre örökre kaptunk, új szellemmel fényezve, csorbíthatatlanul át kell adnunk utódainknak. Ez a küldetésünk - áldjon vagy verjen sors keze - ez a mi küldetésünk. Kissé lehajtani a fejet, de a szívet, azt föl, föl barátaim.”

Negyedsor: „Az ősoket a mai ember élteti!” Vagyis: atyáink bennünk és általunk élnek tovább! Bennünk dicsőíttetnek avagy szégyenítettek meg. Kultúránk és magyarságunk halhatatlansága épp oly fontos, mint lelkünké. Nem szabad engednünk, hogy hontalanná váljék itt a magyar szó, ami édesanyanyelvünk, mert a nyelv „egy nép történelmi azonosságának legfőbb őre és kifejezője” (Keresztúry Dezső)

Ezekután a mi számunkra itt és most így tevődik fel a kérdés: Képesek vagyunk-e atyáink örökségének a megőrzésére?

Egy példát szeretnék felhozni ezzel kapcsolatosan. Németh László, egyik legkiválóbb magyar gondolkodó, 1935-ben erdélyi, valamint romániai körutat tett. Kalotaszeg vidékén - írja útirajzában - egy fájdalmas gondolat hasított belé, és pedig: „Magyarság, halál és protestantizmus én is úgy érzem egyet jelentenek ma itt!... Nekem a nap s az erdélyi út azzal a kőrösfői istentisztelettel ért véget: az Isten ott mutatta meg, mit akar e néppel, s obsitját ott fogadtam végképp megrongált szívembe.”

Azóta 61 esztendő telt el, és hála a gondviselő Istennek, hogy Németh László tévedett. Az isteni gondviselésbe vetett szilárd hittem vallom e szószékéről, hogy: „magyarság, halál és protestantizmus” nem jelentenek egyet itt, ameddig nábóti hitű magyarok lesznek, akik „foggal-körömmel” ragaszkodnak atyai örökségünkhöz. Bizonyosság erre a mai ünnepi esemény, mely arról győz meg, hogy milyen „erős várunk” nekünk a nemzeti hovatartozásunk és hitünk. Németh László csak a rossz jeleket vette észre, és nem látta meg a megkapaszkodás példáit, a Balázs Ferenc-eket, az Erdő János-okat. Mert ha egyházunkban voltak nábóti lelkű emberek, akkor ők közéjük tartoznak.

Balázs Ferenc lelkészi szolgálatát bemutató Rög alatt című könyvéről így ír László Dezső református lelkész és író: „Balázs Ferenc bemutatja az építő embert és az épülő kisebbségi életet. Végre egy könyv, amelyik nem az »elsodort faluról« hanem a megépülő faluról szól, de nem mint regény, hanem mint

történelmi valóság”. 36 erdélyi magyar író nevében Tamási Áron többek között így búcsúztatja Balázs Ferencet a mézskői sírnál: „Akiket valaha temettünk, te azok közül a legtisztábban mutattad meg, hogy ezen a földön miképpen kell élnünk és meghalnunk...Az isteni Gondviselés, bizonyára nem céltalanul, úgy rendelte, hogy itt Erdélyben legyetek világitó porszemek.”

Akik Nábót történetét ismerik, azok tudják, hogy Nábót elbukott az atyai örökségért folytatott küzdelemben. A királyné Jezabel hamis vádak alapján megköveztette. De ez nem szabad minket megrettentessen, reményvesztettekké tegyen, mert a bibliai történehből kicsendül, hogy Isten Nábót oldalán és pártján áll még akkor is, ha az ügy pillanatnyilag elbukni látszik. Isten mindenkor az igazak és sohasem a hamisak pártfogója. Az aháboknak és jezabeleknek pedig akarva, akaratlan meg kell tanulniuk, hogy az erőszak csak pillanatnyi megoldás lehet, de végső soha. Az erőszak és a megfélemlítés nem lehet tartós alapja a békés együttélésnek, csak a kölcsönös szeretet, az egymás értékeinek és atyai örökségének a tiszteletben tartása és megbecsülése. Isten velünk van és lesz mindaddig, amíg az Ő nevében az igazságos és méltányos emberi életért küzdünk.

Azonban vannak ma is, akik rosszul értelmezik az atyai örökséget és az érte való harcot, és a testvérbánat köpenye alatt összebújva siratják az elvesztettnek vélt hazát és atyai örökséget, és nem tudnak belenyugodni Mohács és Trianon veszteségeibe, vereségeibe. Azoknak azt kell válaszolnunk: a haza nem vészett el! Az atyai örökség is csorbítatlan. A mi igazi hazánk szellemi haza, mely eleven öröksége az egyetemes magyarságnak. Elvehetnek tőlünk földet, amennyit akarnak, mert nem a föld a haza, és nem szabad abba a tévhitbe esnünk, amibe a régimódi háborús hazafiak estek, akik ezrével áldozták fel a „szent” magyar életet a területekért, az élettelen földért. Nem a föld a haza, nem az szent, a föld csupán lakhely, üzlet és gazdaság. Ami a földben szent, az őseink emléke. Ezeket pedig tőlünk senki el nem veheti, mert ezek bennünk vannak. Ez a haza nem kíván véráldozatot. Ez az a szellemi haza, amelyet sohasem lehet az emberiség ellen fordítani, mert kincse az inkább az emberiségnek. A haza, amelyet mi magunkban hordunk, nem veszhet el, mert egy a néppel, az emberrel, mely ki nem irtható. Nem meghalni kell ezért a hazáért, hanem élni, mert e haza nem a halálunkból, hanem életünkéből él. (Babits Mihály: Az igazi haza).

Reményik Sándor hasonlóképpen érez Mi a magyar című versében: „Magyarok voltak Magyarország nélkül, /Magyarok vannak Magyarország nélkül, /Magyarok lesznek Magyarország nélkül,/Mert az országnál mélyebb a magyarság, /Mert test az ország és lélek a nép”.

Ez a szellemi haza, a mi 1100 esztendő atyai örökségünk és ez az egyetemes magyarság máig eleven öröksége. Aki önként lemond erről az örökségről, az önmagáról mond le! A mi gondviselő Istenünk 1100 esztendőn keresztül vigyázott reánk, megerősített hitünkben és magyarságunkban. Kérjük hát ma is egyakarattal, hogy „örizzen meg attól, hogy odaadjuk atyáink örökségét.”. Ámen.

„MIVEL FIZESSEK AZ ÚRNAK MINDEN HOZZÁM VALÓ JÓTÉTEMÉNYÉÉRT?”

Lk 12,15, Zsolt 116,12.17-18

Ünneplő gyülekezet, keresztyén Testvéreim!

Keresztyén tartalommal és eszmeiséggel telített ünnepeink - egy kivétellel - Jézus életéhez és halálához kapcsolódnak. A kivételt az Őszi hálaadás ünnepe képezi. Mindezek ellenére azonban a keresztyén ünnepünk értékéből semmit nem veszít, sőt úgy érzem, hogy hordoz valami olyan tartalmat, ami a földműves ember lelki világához leginkább közelálló. Az Istenre való ráutaltság, a Benne való bizalom nélkülözhetetlensége nyer kifejezést az ünnep által. A hit lényegét leginkább megszólaltató épp azáltal, hogy tekintetünket az áldásról az áldások adójára emeli, mert az anyagiakba vetett bizalmunk földhöz köti lelkünk. Őszi hálaadás ünnepén meg kell látnunk az áldások mögött az áldások adóját. A zsoltáros szavai kell visszhangot verjenek lelkünkben: „Ezt mondom az Úrnak: Én Uram vagy Te, feletted való jóm nincsen” (Zsolt 16,2. „Azért Te benned bíznak, akik ismerik a Te nevedet, mert nem hagytad el Uram, akik keresnek Téged” (Zsolt 9,11). „Uram szereteted az égig ér, hűséged a fellegekig” (Zsolt 36,6)

Őszi hálaadás ünnepén megbizonyosodunk arról, hogy „minden jó adomány és minden tökéletes ajándék felülről való...” (Jak 1,17/a). Ezen érzések igézetében szól a zsoltáros: „Mivel fizessek az Úrnak minden hozzám való jótéteményéért?”

Nem fér kétség ahhoz, hogy a hálátelt szív vallomása ez, egy olyan emberé, aki megtapasztalta Isten ajándékozó szeretetét, gondoskodó jóságát és megtartását. E vallomás arra enged következtetni, hogy a zsoltáros mélyen valóságos ember. Feltételezésünk szerint e vallomás az ószövetségi nép legnagyobb királyának lelkéből fakadt fel. Végigtekintve élete addigi eseményein, a megtett úton, a „maga mögött hagyott pázmán” azokban az Úr számtalan jóságát és áldását ismeri fel. Ez a felismerés indítja őt az Úr, minden áldások adója iránti tiszteletre és hálaadásra.

Ma bennünk is visszhangra kell találjon a zsoltáros vallomása. A mi lelkünket is át kell, hogy hassa hasonló érzés, mert megátalkodottan hálátlan az az ember, aki végigtekint élete addigi eseményein, és azokban nem hajlandó meglátni az Úr számtalan jóságát. Megátalkodottan gonosz az az ember, aki hálaadás helyett így szól elbizakodottságában: „az én erőm és hatalmas kezem szerezte nekem ezt a gazdagságot” és nem gondol arra, hogy „az Úr ad erőt a gazdagság megszerzésére” (5Móz 8,17-18).

Dávid, királyi helyzeténél fogva, a legnagyobb volt a zsidók között. Elképzelhetően mindene megvolt, anyagi jólétben élt, mégsem esett az önelégtelenség csapdájába, nem rugaszkodott el Istentől, mert felismerte hogy életét és jólétét az Úrnak, az ő Istenének köszönheti. Fölfedezte élete alakulásában az Úrnak kezét. Ezért töpreng azon, hogyan nyilváníthatná ki a legméltóképpen háláját és tiszteletét az Úr iránt!